

244

Krúdy és leánya, Zsuzsa. (A kép eredetije a Petőfi Irodalmi Múzeum tulajdonában van.)
Csigó László reprodukciója

Krúdy Zsuzsa

Apám Budapestje

Budapestről az utazási könyvek azt írják, hogy gyönyörű ifjú hajadon a vén Duna partjain, és tavasszal ibolyaszaga van a városnak, mint a pesti korzó hölgyeinek, őszidőben Buda adja meg a város tónusát, lehulló vadgesztenyék kopognak a bástyasétányon, a vidékies csöndben áthallatszik a túlsó parttól a kioszkbeli katonabanda muzsikája, az ősz és Buda egy anyától születtek . . ." — vallotta Krúdy, aki mint a legtöbb magyar író, vidékről érkezett a fővárosba. 1896-ot írtunk.

Többféle verzióban él, hogyan is került az ifjú újságíró Nagyváradról ide. Az egyik szerint lapja tudósítónak küldte a millenniumi kiállításra, s ő nem ment többé vissza. Ahogyan azonban ő írta, sokkal romantikusabb: . . . a szerelem az itt telelő Henry cirkusz táncosnője után itt sem hagyott megnyugodni. A cirkusz után Pestre szöktem."

A főváros a millenniumi ünnepek lázában mozgott; forrott minden. Mintha egyszerre kellene pótolni mindazt, amit eddig elmulasztottak. Gyors iramban szaporodtak az üzletek, vállalkozások, szórakozóhelyek. Szerették volna mielőbb utolérni Bécset. A jövevény a századvégi, gázlámpás, lóvasútos, gyér forgalmú, macskaköves, kisvárosi Pesten hamarosan otthon érezte magát. Különösen a Józsefváros, a Ferencváros és a Belváros csendes mellékutcaiban, földszintes házai között. Először a Józsefvárosban ütött tanyát, az újságírók, művészek, bohémek akkor oly kedvelt városrészében. . . . egy-két évig a Józsefvárosban csavarogtam, koplaltam, rongyoskodtam, mert atyám ezt a módszert vélte a legjobbnak arra nézve, hogy a szülői házhoz visszatérjek. Persze nem mentem." Inkább szerény albérlőként húzódott meg a Gyöngytyúk, Főherczeg Sándor, Práter és Zerge utcákban. Ez utóbbiba, Szendrey Júlia egykori lakásába, íranta táplált tiszteletből költözött, no meg Petőfi-rajongása miatt. „Megtelepedtem tehát az udvari szobácskában, és a húszesztendő, romantikára nagyon is hajlamos fiatalember várakozásával nézegettem a papírkárpitos falakat. Vajon, hogyan alakul tovább bizonytalannak látszó életem e helyen, ahol minden női saru koppandásról azt véltem, hogy Szendrey Júlia . . . jár-kei a házban törökös, excentrikus papucsában!"

A józsefvárosi kocsmákban főként írotársaival barátkozott. Leginkább a kövér Ligetihez és a bolgár Ivkoffhoz járt. A jóra való, fekete szakállú Ivkoff bormérője két szobából állott. Látogatói a szomszédos urasági cselédekből, kocsisokból, s elesett, „elszerencsétlenedett" írókból, költőkből tevődtek. Ezek megvetően, kézlegyintéssel könyvelték el, hogy valahol a „városban" irodalmi társaságok, sikerek is lehetségesek. A törzsvendégek két legkiemelkedőbb tagja: Benedek Aladár és Gáspár Imre költő, aki debreceni szerkesztő korában felfedezője és első munkaadója volt a gimnazista Krúdynak. Olykor megjelent Vay Sarolta író, aki nadrágban járt, szivarozott és naiv vidéki kisaszonyoknak udvarolt. Gyakori vendég a mosakodni nem szerető, tintás újjú, cilindres, papi reverendát viselő Simli Mariska költő is. Itt ismerte meg Pongrátz Béla és Erdélyi Gyula írókat. Pongrátz már többször ült „királysértésért", Erdélyi igen termékeny alkotó, „az irodalom keresztes vitézei közül való . . ." Később Pongrátzról rajzolta a Vörös postakocsi Bonifác és Erdélyiről Szilveszter titoknok alakját. Kedvelte a Veszprémből ideszármazott Cholnoky fiúkat, Lászlót és Viktort. Viktorról, bárati elfogultságában azt írta, hogy polihisztor, s korának egyik legnagyobb szelleme.

Ennek a tarka-barka, furcsa, nem mindennapi társaságnak egyetlen igen rokonszenves közös tulajdonsága volt: nagyon szerették az irodalmat. Krúdy számára pedig ez volt, s ez maradt a legfontosabb egész életében.

Nagyanyja, Radics Mária többszöri levélbeli unszolására felkereste nagybátyját, Radics Pepit, aki cipész volt a Belvárosban. E találkozás igen jól sikerült. „Az első látogatás után a Párizsi utcában maradtam, mert felejtethetlen utcája volt ez a régi Pestnek, ha valaki közelebbről megismerte az itteni életet, akár csak egy vargaszékről is." A dunántúli

Handwritten mark or signature in the bottom right corner.